

Asia: VN/20721/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi työttömyysturvalain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä koskevasta muutoksesta? (TTL 5 luku)

Työssäoloehdon pidentäminen nykyisestä 26 viikosta 12 kuukauteen kaksinkertaistaa työssäoloehdon kertymiseen vaadittavan työssäoloajan. Kuitenkaan työssäoloehdon tarkastelujakso 28 kuukautta ei tulisi pidentymään nykyisestä. Tällä muutoksella ansiopäivärahan piiriin pääseminen vaikeutuu huomattavasti ja yhä useampi työnhakija jää työmarkkinatuella. Muutos heikentää joidenkin työnhakijana olevien kuntalaisen taloudellista tilannetta ja asemaa yhteiskunnassa. Muutos voi vaikuttaa myös siihen, ettei työnhakija enää ota tilapäistä tai osa-aikatyötä vastaan, mikä saattaa vaikeuttaa myös kuntien työvoiman saantia.

Lausuttavaa palkansaajan työssäoloehdon kertymistä koskevista muutoksista? (TTL 5 luku ja asetusmuutokset)

Esityksen mukaan työssäoloehdon muutos koskisi myös palkkatuettua työtä, jossa työssäoloa kertyy 75 % työn kestosta. Lisäksi hallitus on antamassa alkuvuodesta 2024 esityksensä mm. siitä, ettei palkkatukityö kerryttäisi jatkossa työssäoloa enää lainkaan. Mikäli päädytään siihen, että palkkatuettu työ kuitenkin täyttää työssäoloa, mutta edelleen 75 %, vaadittaisiin tämän esityksen mukaan työssäoloehdon täyttymiseksi jatkossa 16 kuukauden palkkatukityöjakso. Palkkatukea kuitenkin myönnetään yleensä vain lyhyemmäksi aikaa, 1.7. voimaan tulleen uudistuksen jälkeen useimmiten 5 kk tai 10 kk.

On hyvä huomioida, että usein juuri pisimpään työttömänä olleet ja heikoimmassa työmarkkina- asemassa olevat, kuten osatyökykyiset henkilöt ovat hyötynet palkkatuetun työn mahdollisuudesta eniten. Näillä kohderyhmillä on pitkittyneen työttömyyden johdosta useimmiten myös taloudellisia haasteita, missä ansiopäivärahan piiriin pääseminen on auttanut. Esitys heikentää vaikeimmin työllistyvien tilannetta, mutta mikäli päädytään lopettamaan työssäoloehdon kertyminen kokonaan, kiinnostus palkkatuettuun työhön laskee.

Kunnallinen palkkatukityö kohdentuu usein pisimpään työttömänä olleisiin, joilla on usein haasteita motivoitua mihinkään työhön kasautuneen huono-osaisuuden, mielenterveyshaasteiden tai elämänhallinnallisten haasteiden vuoksi. Muutos heikentäisi motivoitumista entisestään.

Joitakin vuosia sitten palkkatuetun työn työssäoloehdot muutettiin siten, että se kerryttää työssäoloehdot 75 % verraten työhön ilman palkkatukea, poikkeuksena kunnan työllistämismääräysten piirissä olevat. Tämä aiheutti kunnallisessa palkkatukityöllistämässä sen, että työllistämismääräyksiä pidennettiin 6 kuukaudesta 8 kuukauteen, jolloin entistä harvempi sai mahdollisuuden palkkatukityöhön. Mikäli tämä ja tuleva esitys näin toteutuisi, vaikeuttaisi se kuntien palkkatukityön tarjoamista entisestään huomioiden nykyinen kunnan osarahoittama työmarkkinatuki ja tulevaisuudessa ns. kannustava rahoitusmalli, jotka ohjaavat kuntia panostamaan erityisesti pisimpään työttömänä olleiden työllistämiseen mutta toisaalta myös ehkäisemään työttömyysjaksojen pitkittymistä. Jos työssäoloehdot palkkatuetussa työssä ei jatkossa täyty, se ei ilmeisimmin myöskään poista työttömyyspäivien kertymistä kannustavassa rahoitusmallissa, jolloin kunnalla on maksuosuus palkkatukityön päättymisenkin jälkeen.

Nykyisellään yhden henkilön palkkatukityöllistäminen maksaa palkkatuen jälkeen kunnalle noin 9000-11 000 euroa per työllistämismääräys ja muutoksen myötä kustannus olisi noin 18 000-22 000. Näin korkeilla kustannuksilla työllistetään puolet vähempi henkilöitä, mutta todellisuudessa kunnan vapaaehtoinen työllistämistoiminta loppuisi.

1.7.2023 voimaan tullut palkkatuki-uudistus osaltaan hankaloitti kuntien palkkatukityöllistämistä, koska jälleen siirtäminen muuttui maksulliseksi ja osa aiemmista kuntien työpaikoista siirtyi hyvinvointialueen työnantajalle. Tämä on vaikeuttanut erityisesti paikkojen löytämistä velvoitetutyöllistetyille. Jos velvoitetyn kesto pidennetään, on paikkoja sitäkin hankalampi löytää.

Esityksessä mainitaan, että hallitus on myöhemmin antamassa toisen esityksen koskien ikäsidonnoista poikkeuksista luopumista. Mikäli velvoitetutyöllistäminen päättyy kokonaan, poistuu edellä mainittu haaste.

Lausuttavaa ansiopäivärahan perusteena olevan palkan määrittelystä? (TTL 6 luku ja asetusmuutokset)

Työssäoloehdon kertyminen esitetyn kuukausipalkan perusteella myös puolikkaina kuukausina on sinänsä kannatettava esitys, koska se voi joissakin tapauksissa kerryttää nykyistä useammin työssäoloehdot. Tämä parannus kariutuu kuitenkin, jos työssäoloehdoton vaadittava aika pitenee esitetyn mukaisesti.

Lausuttavaa TTL 5 ja 6 luvun muutosten vaikutuksesta työttömyysetuuden maksamisen työvoimapolitiittisiin edellytyksiin? (TTL 2 ja 2 a luku sekä 14 luvun 1 c §)

-

Lausuttavaa työttömyysetuuden sovittelun suojaosasta luopumisesta? (TTL 4 luku)

Osatyökykyisille osa-aikatyö on yleensä ainut vaihtoehto työn tekemiseen. Sovitellusta suojaosasta luopuminen vie kannustimen osa-aikaisen työn vastaanottamiselta. Suojaosuuden positiivinen vaikutus on ollut, että yksittäisen henkilön etuuden maksatukset eivät sotkeennu tai katkea suojaosan vuoksi. Nyt vaarana on tässä suhteessa jälleen lisääntyvä byrokratia ja kannustimien katoaminen, kun lyhyenkin työn vuoksi etuuden maksatus saattaa vaikeutua.

Osa-aikainen työ on monelle, erityisesti pitkään työttömänä olleelle, polku kohti kokoaikaista työtä. Suojaosuuden poiston työllisyysvaikutuksia on hankala ennakoida.

Lausuttavaa lapsikorotusten poistamisesta? (TTL 6 ja 7 luku)

Muutoksen myötä lapsiperheiden, joissa on työttömiä huoltajia, taloudellinen tilanne tiukkenee, jolla on väistämättä heikentäviä vaikutuksia näiden työ- ja alaikäisten kuntalaisten hyvinvointiin. Muutos heikentää lasten ja lapsiperheiden asemaa ja osallisuutta. Muutoksen työllisyyttä lisäävää vaikutusta on hankala nähdä ja se lisää todennäköisesti toimeentulotuen tarvetta.

Lausuttavaa omavastuuajan pidentämisestä? (TTL 5 ja 7 luku)

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista ja kansalaisvaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

Työttömyys on harvoin yksilön oma valinta. On kyseenalainen toimi säästää työttömyysturvamenoista. Työttömät työnhakijat kärsivät työelämäosallisuuden ulkopuolelle jäämisestä ja jo nykytilanteessa työttömyys aiheuttaa yksilölle ja perheille haasteen taloudellisessa tilanteessa. Vähävaraisuus ja köyhyys tuovat yleisesti ottaen riskin yhteiskunnallisen osallisuuden heikentymiselle ja pahimmillaan se aiheuttaa jopa syrjäytymistä, jolloin huono-osaisuus kasautuu yksittäisille kansalaisille.

Hallituksen esitykseen liittyvät työttömyysturvaheikennykset voivat vaikuttaa myös siihen, että perustoimeentulotuen kuntaosuus saattaa nousta, jolloin vaikutukset tulevat kuntatalouteen, mikäli valtio ei tätä suoraan kompensoi. Mikäli toimeentulotuen kustannukset nousevat, on valtion kompensoitava nämä kunnille täysi määräisesti.

Palkansaajan työssäoloehdon pidentämistä sekä palkkatukityötä koskevat muutokset työssäoloehdon kertymiseen tulevat todennäköisesti nostamaan TE-uudistukseen liittyvässä rahoitusmallissa kuntien työttömyysetuuksien rahoitusvastuun kustannuksia. Samalla kuntien työkalut vaikuttaa erityisesti vaikeasti työllistyvän kohderyhmän työllistymisen edistämiseen kapenevat entisestään, mikäli työnhakijoiden motivaatio ottaa vastaan lyhyempiä, osa-aikaisia tai palkkatuettuja työsuhteita vähenee.

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset viranomaisiin ja yrityksiin)? TE-hallinnon henkilöstöä edustavaa tahoa pyydetään arvioimaan vaikutuksia TE-hallinnon henkilöstöön ja sen tehtäviin, erityisesti TTL 14 luku 1 c §:n osalta.

TE-palveluihin on tehty lukuisia muutoksia muutaman vuoden sisällä ja osa uudistuksista on edelleen vasta tulossa, huomioiden erityisesti kuntia koskettava merkittävä TE-palvelu-uudistus vuoden 2025 alusta. Lukuisat lakimuutokset aiheuttavat sen, että työllisyydenhoidon kokonaisuutta on entistä vaikeampi hahmottaa. Muutosten ja uudistusten yhteisvaikutuksia on niin ikään hankala arvioida. Työllisyystoimien jalkauttaminen vaatii TE-palveluissa niin henkilöstöltä kuin johdolta koko ajan perehdytyksiä, uuden opettelua ja uusien lakien soveltamista käytäntöön kovin moninaisissa asiakaspalvelutilanteissa. TE-henkilöstö niin kuntakokeiluissa kuin TE-toimistoissa on kovilla uudistusten myllerryksessä ja tämä aiheuttaa osaltaan huolta henkilöstön jaksamiseen ja tulevaa TE-palvelu-uudistusta ajatellen. Tämän tyyppiset muutokset tuovat jo nyt kritiikkiä asiakaskunnasta ja tämä kritiikki kohdentuu aina lakia toimeenpaneviin viranomaisiin. Kunnat ovat nyt suunnittelemassa uusia työvoimapalveluja. Kuntien TE-toiminnan suunnitteluun muutokset tuovat lisähaastetta. Tässä tilanteessa olisi toivottavaa rauhoittaa tilannetta muiden uudistusten osalta.

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Tässä esityksessä lain voimaantulolla on liian tiukka aikataulu erityisesti työssäoloehdon kertymiseen ja palkkatukeen liittyvien muutosten osalta. Kunnat tekevät juuri nyt ensi vuoden talousarvioita ja suunnitelmia seuraavalle vuodelle. Mahdollisille korjausliikkeille ei jää tässä aikaa.

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Salon kaupunki ja Salon työllisyyden kuntakokeilu kiittävät mahdollisuudesta lausua.

Lausuntopyyntöaikataulu oli kohtuuttoman lyhyt. Syyskuussa 2023 kuntien työllisyysvastaavat ovat täystyöllistettyjä TE-palvelu-uudistusta koskevien aikataulujen takia. Tässä tilanteessa kunnille on varmasti aiheutunut vaikeutta antaa lausuntoaan aikataulussa tarvittavat toimielinkäsittelyt huomioiden ja siksi osa kunnista on ehkä jättänyt antamatta lausuntonsa.

Salon kaupunki korostaa, että tämän mittaluokan muutoksista tarvitaan laajat ja perusteelliset vaikutusten arvioinnit muutosten ennakoimiseksi. Nyt nämä vaikutusten arvioinnit ovat puutteelliset, eikä lakimuutosten todellisia vaikutuksia voi mitenkään ennakoida.

Mannervesi Mika
Salon kaupunki

Virta Minna

Salon kaupunki - Mika Mannervesi, kaupunkikehitysjohtaja